

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ШАБАЛДАК АНДРІЙ ВІКТОРОВИЧ

УДК 378.6.147.091.3:355.095.5 (043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ОФЦЕРІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НА ЗАСАДАХ ПРАКСЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Хмельницькому національному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Маслій Олег Миколайович,
Військова академія (м. Одеса), заступник
начальника академії з навчальної роботи –
начальник навчального відділу.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

Ягунов Василь Васильович,
Національний університет оборони України імені
Івана Черняхівського, професор кафедри
суспільних наук;

кандидат педагогічних наук, доцент

Пономаренко Олег Анатолійович,
Національна академія Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького,
доцент кафедри логістики.

Захист відбудеться «13» червня 2019 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «11» травня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Загроза виникнення осередків військової напруги в усьому світі, здійснення терористичних атак на території України вимагає докорінної перебудови та поліпшення професійної підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ, які були б компетентними в управлінні військовими частинами в специфічних питаннях забезпечення військ, здатними організувати виконання завдань за призначенням і готовими нести особисту та професійну відповідальність за фахові дії. Радою національної безпеки і оборони України прийнято Рішення про введення в дію Указу Президента України «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» (2016 р.), де визначено потребу вдосконалення змісту підготовки військових фахівців з урахуванням сучасних та перспективних тенденцій розвитку збройної боротьби, вимагаючи від закладів вищої освіти (далі – ЗВО) забезпечення відповідного рівня готовності випускників до виконання завдань за професійним призначенням.

Сучасні дослідження теоретичних і практичних аспектів підготовки курсантів проводилися в напрямі вивчення загальнодидактичних основ навчання військовослужбовців (В. Ягупов); удосконалення педагогічного управління навчальним процесом у військовому закладі вищої освіти на основі використання інноваційних технологій (П. Вишневський); шляхом забезпечення професійної мотивації досягнень (С. Кубіцький, Л. Олійник), пізнавальної активності курсантів (О. Федик), на основі використання технологій задачного підходу (І. Антипова), навчально-ділових ігор (О. Соніна), ігрового проектування (О. Царенко), методів активної педагогічної взаємодії (В. Чмир) та індивідуального стилю учіння (А. Доронін) у процесі вивчення фахових дисциплін (Ю. Лісніченко), з цілеспрямованим контролем навчальних досягнень (В. Полюк) та застосуванням системного підходу (В. Телелим); підготовки курсантів до професійних дій у нетипових ситуаціях (С. Яворський), роботи в міжнародних правоохоронних організаціях (Л. Дягілева), управлінської діяльності (О. Аксьонова, А. Тихончук, В. Уліч), до виховної роботи з особовим складом (А. Галімов), самостійної підготовки (Н. Генералова) та самовдосконалення (О. Діденко); вивчення структури професійної (В. Гапонова), соціокультурної (Н. Мороз) компетенції та формування специфіки економічної (К. Тушко), педагогічної (І. Чистовська), професійної компетентності (В. Георгієв, О. Євсюков, О. Маслій, О. Пономаренко, О. Торічний та ін.) шляхом застосування інформаційних технологій навчання (Ю. Коленко), визначення психологічних основ військового навчання та виховання (О. Калінін, В. Ройлян, М. Томчук, Л. Снігур); психологічних особливостей професійної самосвідомості військовослужбовців (М. Томчук); акмеологічних основ професійного становлення (В. Михайловський); формування професійної мобільності (Є. Іванченко), дисциплінованості (Ю. Івашков), творчих якостей (О. Машталір), готовності до лідерства (С. Сердюк), педагогічної (В. Зелений) та естетичної (Ю. Семенов) культури, дослідження теоретико-методичних основ професійно спрямованої фізичної підготовки курсантів (О. Ольховий,

С. Романчук) із застосуванням удосконалених нормативів фізичної підготовленості (О. Петрачков) та ін. Дослідники вдаються до використання інноваційних засобів професійної підготовки майбутніх офіцерів, проте їхньою спільною наскрізною тезою є потреба підвищити якість практичної підготовки курсантів до професійної військової діяльності шляхом усвідомлення власних професійних дій. Тому виникає необхідність імплементації сучасної теорії раціоналізації фахових дій – праксеології. Однак комплексної наукової розвідки в напрямі цілеспрямованої підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу не досліджено, що актуалізує його проведення.

Аналіз педагогічного досвіду свідчить, що існують можливості для розв'язання означеної проблеми, проте вони використовуються несповна, що підтверджується наявністю *суперечностей* між:

- потребами сучасного суспільства у професійно компетентних майбутніх офіцерах забезпечення військ, від яких залежить стан матеріального забезпечення військових сил (наявність озброєння, техніки, боєприпасів, пального, продовольства тощо) та ступенем розробленості проблеми формування їхньої готовності до діяльності за фахом;

- значимістю професійно зорієнтованої практичної спрямованості підготовки курсантів та відсутністю в навчальних програмах праксеологічної спрямованості, що сприяло б формуванню готовності майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності;

- потребою врахування у вітчизняній вищій військовій школі практико зорієнтованих методологічних підходів до підготовки курсантів та відсутністю наукового обґрунтування дієвих педагогічних умов для професійної підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ на засадах праксеологічного підходу.

Виявлена актуальність і суспільна значущість проблеми, недостатня теоретична та методична розробленість і нагальна потреба усунення наявних суперечностей та вироблення практичних механізмів осучаснення підготовки курсантів до професійної діяльності за фахом зумовили вибір теми дисертації **«Підготовка майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи Хмельницького національного університету «Психолого-педагогічна система становлення особистості фахівця» (ДР № 0114U005266) та відповідно до плану наукової та науково-технічної діяльності Військової академії (м. Одеса) у межах науково-дослідної роботи «Інноваційні засади формування змісту підготовки військових фахівців з вищою освітою» (номер державної реєстрації 0101U001689). Роль дисертанта в науково-дослідній роботі полягає в теоретичному обґрунтуванні й практичній реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу.

Тему дослідження затверджено вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 8 від 25.02.2016 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 3 від 29.03.2016 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, експериментальному дослідженні та перевірці дієвості педагогічних умов і авторської структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу.

Відповідно до мети визначено основні **завдання дослідження**:

1. На основі аналізу теоретичних основ підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу вивчити стан дослідженості проблеми.

2. Конкретизувати структуру готовності до професійної діяльності як результату підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ та вдосконалити критерії і показники рівнів сформованості такої готовності на засадах праксеологічного підходу.

3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови та розробити структурно-функціональну модель підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу.

4. Експериментально перевірити результативність реалізації педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності.

Предмет дослідження – педагогічні умови і структурно-функціональна модель підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу.

Для реалізації мети та вирішення окреслених завдань використовувалися такі методи педагогічного дослідження: **теоретичні** – вивчення та узагальнення філософської, психолого-педагогічної, військової літератури, нормативно-правових та статутних документів – для окреслення сучасного стану підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності та визначення теоретичних основ реалізації праксеологічного підходу в підготовці курсантів; **багатокритеріальний системний аналіз та проблемно-цільовий синтез** – для вивчення історико-ретроспективних особливостей професійної підготовки курсантів у військових закладах вищої освіти України; **моделювання** – для побудови структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу; **діагностико-емпіричні** – анкетування, опитування, бесіди, методи експертного оцінювання, інтерв'ювання, тестування, педагогічне спостереження, діагностування, прогнозування – для з'ясування рівня готовності майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності та

обґрунтованого визначення педагогічних умов дослідження; *педагогічний експеримент* (констатувальний, формувальний) – для перевірки результативності реалізації педагогічних умов і структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу; *методи математичної статистики* – для опрацювання результатів дослідження; *обчислення критерію Фішера* – для підтвердження достовірності результатів підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності, що базувалося на впровадженні праксеологічного підходу в освітній процес військових закладів вищої освіти України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу (формування позитивної мотивації майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на основі аксіологізації практичного складника фахових дій; фундаменталізація знань майбутніх офіцерів забезпечення військ у процесі вирішення праксеологічних професійно зорієнтованих завдань; сприяння опануванню досвіду курсантів у здійсненні практичних професійних дій як складників раціональної діяльності офіцера забезпечення військ; спрямування самоосвітньої діяльності курсантів на опанування стратегіями раціоналізації професійних дій) та *розроблено* структурно-функціональну модель підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу, що віддзеркалює взаємозв'язки та взаємозумовленість цільового, теоретико-змістового, діяльнісно-праксеологічного, аналітико-результативного блоків і передбачає активну реалізацію педагогічних умов досліджуваного процесу;

– *удосконалено* та конкретизовано сутність і зміст компонентів готовності майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності (мотиваційно-ціннісний, теоретико-змістовий, діяльнісно-праксеологічний, особистісно-вольовий) та критеріїв (наявність мотивів і ціннісних орієнтацій до опанування належною сукупністю знань, умінь і навичок, що забезпечать належний рівень готовності майбутніх офіцерів забезпечення військ до виконання професійної діяльності; вияв належного рівня знань, які детермінують теоретико-тактичну готовність майбутніх офіцерів забезпечення військ до вирішення професійних завдань; вияв майбутніми офіцерами забезпечення військ професійних умінь і навичок у процесі участі курсантів у змодельованих праксеологічних професійно зорієнтованих ситуативних завданнях під час навчання у ЗВО; емоційно-вольова стійкість та активність майбутніх офіцерів забезпечення військ у змодельованих нестандартних ситуаціях професійної військової діяльності за чотирма рівнями: високим, достатнім, базовим, низьким;

– *уточнено* сутність понять «готовність майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності», «праксеологічна ситуація», «праксеологічне професійно зорієнтоване ситуативне завдання».

Подальшого розвитку набули зміст, форми, методи та засоби реалізації праксеологічного підходу в підготовці майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні інноваційної методики підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу; *оновленні* змісту курсів «Тактика», «Основи військового управління», «Управління повсякденною діяльністю підрозділів», «Військова психологія» шляхом розроблення дидактичних матеріалів для цілеспрямованого формування готовності майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності; розробленні, апробації та впровадженні в навчальний процес ЗВО інтегративного навчально-методичного комплексу праксеологічних професійно зорієнтованих ситуативних завдань для тренінгу підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу. Розроблено діагностичний інструментарій для дослідження стану сформованості досліджуваної готовності в майбутніх офіцерів забезпечення військ.

Одержані результати наукового дослідження можуть використовуватися в розробці навчальних програм та навчально-методичного забезпечення з метою підготовки курсантів до кваліфікованого виконання різнопланових практичних військових завдань; при написанні монографій, підручників, посібників з професійної підготовки, теорії та методики професійної освіти, виконанні магістерських, дипломних, курсових робіт, розробці концепцій розбудови системи військових закладів вищої освіти України.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Інституту військово-морських сил Національного університету «Одеська морська академія» (довідка про впровадження № 797 від 26.04.2018 р.), Військової академії (м. Одеса) (довідка про впровадження № 28/4/167 від 02.05.2018 р.), Військово-юридичного факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (довідка про впровадження № 55/42 від 02.05.2018 р.), Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (довідка про впровадження № 350/176/41-280/117 від 03.05.2018 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та висновки дисертації висвітлено в доповідях на науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Наукова дискусія: питання педагогіки та психології» (Київ, 2016), «Психологія і педагогіка в системі сучасного гуманітарного знання XXI століття» (Харків, 2016), «Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної педагогіки та психології» (Львів, 2016), «Inovativny vyzskum v oblasti vzdelavania a socialnej prace» (Sladkovicovo, Slovenska Republika, 2017), «Innovations and modern technology in the educational system: contribution of Poland and Ukraine» (Sandomierz, 2017), «Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі» (Київ, 2017), «Психологія і педагогіка на сучасному етапі розвитку наук: актуальні питання теорії і практики» (Одеса, 2017), «Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування» (Львів розвитку педагогічної освіти, 2017), «Макаренківська

концепція підготовки вчителів у контексті вітчизняних та світових тенденцій» та Всеукраїнського науково-практичного семінару «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації» (Полтава, 2018); *всеукраїнські* – «Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами» (Херсон, 2016); *міжвузівські* конференції, семінари, засідання кафедри тактики та загальновійськових дисциплін Військової академії (м. Одеса) та кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки Хмельницького національного університету (2015–2018 рр.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 19 одноосібних наукових публікаціях автора, з яких 9 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 2 публікації в наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 публікація в зарубіжному науковому виданні), 9 – апробаційного характеру, 1 публікація, яка додатково відображає наукові результати дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (268 найменувань, з них 9 – іноземною мовою), додатків (7 на 33 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 266 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 204 сторінках. Роботу ілюстровано 9 таблицями та 13 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми та вказано на її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи наукового дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано відомості про упровадження, апробацію та опублікування результатів дослідження; вказано відомості про структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу» – розглянуто професійну підготовку майбутніх офіцерів забезпечення військ (далі – ОЗВ) до професійної діяльності як педагогічну проблему; здійснено аналіз особливостей професійної підготовки курсантів у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) України; охарактеризовано праксеологічний підхід як основу професійного становлення майбутніх ОЗВ.

До теоретичних основ підготовки майбутніх ОЗВ на засадах праксеологічного підходу належать: нормативно-правові документи, що регулюють напрями державної політики в галузі освіти; спеціальні нормативно-правові документи, які визначають і конкретизують загальнодидактичні основи професійної підготовки майбутніх офіцерів; наукові праці, у яких висвітлено фундаментальні проблеми професійної підготовки майбутніх військовослужбовців; дослідження, пов'язані з проблемою формування готовності до професійної діяльності майбутніх ОЗВ; основи загальної психології, психології професій, професіоналізму, адаптації особистості; напрацювання дослідників з

проблеми професійної підготовки майбутніх військовослужбовців і реалізації умов формування у курсантів професійно значущих якостей шляхом застосування педагогічних інновацій.

Галузевим нормативним документом, у якому узагальнюється зміст, відображаються цілі, мета професійної підготовки, вимоги до компетентності майбутніх ОЗВ, є Стандарт вищої освіти України галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» спеціальності 254 «Забезпечення військ (сил)». Ураховувалися вимоги, викладені в таких нормативно-правових актах, як-от: накази Міністра оборони України «Про Кодекс честі офіцера Збройних Сил України», «Про затвердження Інструкції з організації та проведення професійного психологічного відбору кандидатів на навчання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів», Міністерства оборони України «Про затвердження Інструкції про порядок оцінки морально-психологічного стану особового складу в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України» та ін.

Теоретичний аналіз наукових джерел (О. Аксьонова, І. Антипова, А. Алексюк, А. Барабанщиков, С. Будник, О. Діденко, О. Маслій, М. Нещадим, В. Неїжмак, В. Полюк, О. Соніна, О. Торічний, А. Троц, В. Ягупов та ін.) дав змогу узагальнити різні аспекти організації навчання майбутніх офіцерів і визначити орієнтувальні вектори дослідження, які стали підґрунтям для уточнення засадничих напрямів підготовки майбутніх ОЗВ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу. Спільною для більшості науковців є думка, що професійна підготовка майбутніх офіцерів у ЗВО повинна враховувати всі вимоги суспільства та проводитися відповідно до сучасних державних освітніх стандартів. Ураховано, що педагогічне управління навчально-пізнавальною діяльністю курсантів передбачає поєднання ініціативи, самостійності, активної взаємодії, співробітництва, партнерства між ними; формування і розвиток майбутнього офіцера як суб'єкта майбутньої професійної діяльності, як громадянина української держави з активною життєвою настановою (В. Ягупов).

Особливостями професійної підготовки майбутніх ОЗВ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу визначено: обов'язковість дотримання відомчого принципу професійної підготовки курсантів; формування готовності майбутніх ОЗВ до професійної діяльності; потребу ґрунтовної теоретичної професійної підготовки майбутніх військовослужбовців до роботи за фахом; інноватизацію навчання шляхом реалізації наукових підходів, зокрема, праксеологічного.

Праксеологічний підхід ґрунтується на уявленні про правильну і раціонально організовану діяльність, яка впливає на зміни в особистості майбутніх ОЗВ: вони здійснюють вибір оптимальних і адекватних видів і форм професійної діяльності, що відповідають потребам особистісно-професійного розвитку майбутніх офіцерів. Реалізація праксеологічного підходу в підготовці майбутніх ОЗВ передбачає створення на заняттях практичних ситуацій професійного змісту з метою формування праксеологічних умінь курсантів. Праксеологічні вміння

майбутніх ОЗВ розглядаємо як такі, що сприятимуть обґрунтованому прийняттю раціональних рішень у розв'язуванні професійно зорієнтованих ситуативних завдань, коригуванню діяльності для успішного виконання службових функцій на основі свідомого вибору засобів, прийомів і методів роботи, які забезпечуватимуть результативність праці, активізуватимуть творчість у постійно мінливих умовах професійної військової діяльності в ситуаціях ризику і невизначеності, спонукатимуть до аналізу причини можливих труднощів у майбутній професійній діяльності. Застосування праксеологічного підходу для формування готовності майбутніх ОЗВ до роботи за фахом дає змогу вивчати процесуальну сторону майбутньої професійної діяльності, удосконалити практичні вміння з позиції їхньої максимальної цілевідповідності, визначити умови і засоби, що сприяють підвищенню її якості.

У другому розділі – «Педагогічні умови і структурно-функціональна модель підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу» – конкретизовано компоненти, критерії показники та рівні готовності майбутніх ОЗВ до професійної діяльності; визначено, теоретично обґрунтовано педагогічні умови та розглянуто авторську структурно-функціональну модель підготовки майбутніх ЗВО до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу.

Компонентами готовності майбутніх ЗВО до професійної діяльності обрано мотиваційно-ціннісний, теоретико-змістовий, діяльнісно-праксеологічний, особистісно-вольовий, сформованість яких визначається за такими критеріями: наявність мотивів і ціннісних орієнтацій до опанування необхідною сукупністю знань, умінь і навичок, що забезпечать належний рівень готовності майбутніх ЗВО до виконання професійної військової діяльності; вияв належного рівня знань, які детермінують теоретико-тактичну готовність майбутніх ОЗВ до вирішення професійних завдань; вияв майбутніми ЗВО професійних умінь і навичок у процесі участі курсантів у змодельованих праксеологічних професійно зорієнтованих ситуативних завданнях під час навчання у ЗВО; емоційно-вольова стійкість та активність майбутніх ОЗВ у змодельованих нестандартних ситуаціях професійної військової діяльності. Сформованість кожного компонента визначалася за чотирма рівнями: високим, достатнім, базовим, низьким.

Із метою забезпечення ефективності освітнього процесу на засадах праксеологічного підходу було визначено педагогічні умови: формування позитивної мотивації майбутніх ЗВО до професійної діяльності на основі аксіологізації практичного складника фахових дій; фундаменталізація знань майбутніх ОЗВ у процесі вирішення праксеологічних професійно зорієнтованих завдань; сприяння опануванню досвіду курсантів у здійсненні практичних професійних дій як складників раціональної діяльності офіцерів забезпечення військ; спрямування самоосвітньої діяльності курсантів на опанування стратегіями раціоналізації професійних дій.

Комплексна реалізація визначених педагогічних умов здійснювалася на основі впровадження у ЗВО спроектованої структурно-функціональної моделі такого процесу. Розроблений авторський варіант структурно-функціональної

моделі підготовки майбутніх ОЗВ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу (рис. 1) розглядається як спеціально сконструйований об'єкт у вигляді схеми, яка відображає в спрощеному вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки між складниками (мета, концептуальні наукові основи реалізації праксеологічного підходу, принципи, методи, форми, педагогічні умови, учасники освітнього процесу, компоненти і рівні готовності майбутніх ОЗВ до професійної діяльності, результат).

Основними характеристиками структурно-функціональної моделі є її цілісність – всі етапи підготовки майбутніх ЗВО взаємозумовлені, взаємопов'язані і спрямовані на досягнення кінцевого (очікуваного) результату; наявність інваріантної (глобальна ціль (мета) і принципи) та варіативної (методи, засоби) частин, функціонування яких забезпечується педагогічними умовами.

У третьому розділі – «Експериментальне дослідження підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу» – розкрито етапи організації дослідження та методіку проведення дослідно-експериментальної роботи, відображено аналіз її результатів.

Дослідно-експериментальна перевірка результативності реалізації педагогічних умов і структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх ОЗВ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу здійснювалася упродовж 2014–2018 рр. у Військовій академії (м. Одеса), Військово-юридичному факультеті Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Харківському національному університеті Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Інституті військово-морських сил Національного університету «Одеська морська академія» й охоплювала чотири етапи науково-педагогічних розвідок: теоретико-організаційний, діагностично-констатувальний, діяльнісно-формульальний, результативно-аналітичний.

На теоретико-організаційному етапі (2014 р.) визначено мету, завдання, провідну ідею дисертаційної роботи, методи дослідження; здійснено теоретико-порівняльний аналіз наукових джерел (філософської, психолого-педагогічної, військової літератури, дисертаційних робіт та монографій) з метою виокремлення теоретичних основ і конкретизації особливостей професійної підготовки майбутніх ОЗВ у ЗВО України; обґрунтування специфіки реалізації праксеологічного підходу як методологічного орієнтира формування готовності майбутніх ОЗВ до професійної діяльності з позицій раціональності, ефективності, доцільності.

На діагностично-констатувальному етапі експериментального дослідження (2014–2015 н.р.) для діагностики сформованості теоретико-змістового та діяльнісно-праксеологічного компонентів застосовувалися тести й ситуативні професійно зорієнтовані змодельовані тактичні завдання; для встановлення сформованості особистісно-вольового компонента – анкети і метод самооцінки. Діагностика до початку проведення експериментального дослідження надала змогу виявити стан готовності майбутніх ОЗВ до професійної діяльності за

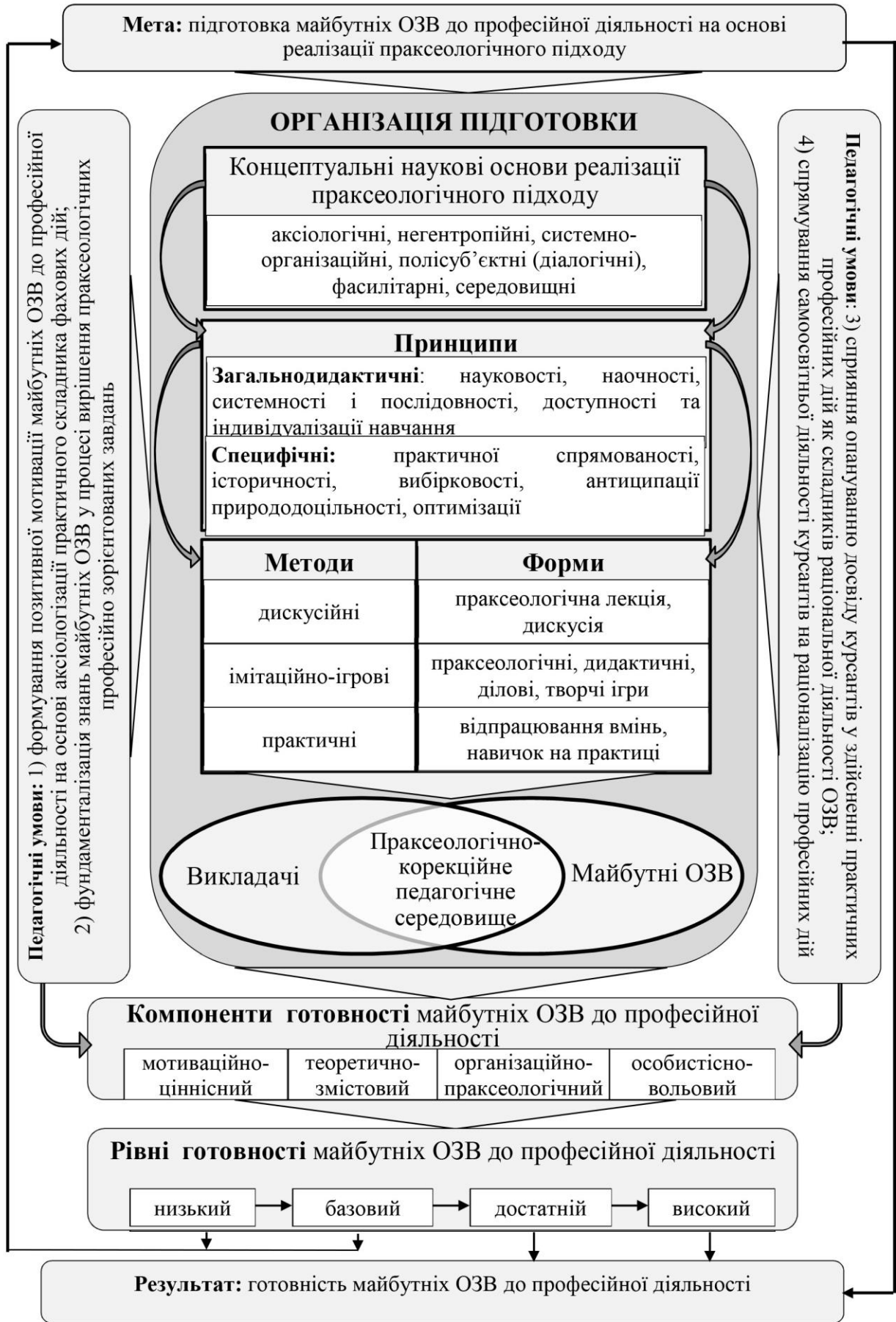

Рис. 1 Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу

результатами сформованості кожного компонента й урахувати ці результати в подальшій роботі. Установлено, що у майбутніх ОЗВ не сформована потреба в поглибленні й розширенні діапазону професійних знань, умінь і навичок для раціоналізації практичної професійної діяльності, що засвідчує потребу вдосконалення їхньої підготовки на засадах праксеологічного підходу.

На третьому – діяльнісно-формульовальному етапі (2015–2016 і 2016–2017 н.р.) – проводився формульовальний експеримент дисертаційного дослідження впродовж вивчення дисциплін «Тактика», «Основи військового управління», «Управління повсякденною діяльністю підрозділів», «Військова психологія». Курсантів, які розпочали навчання на третьому курсі, об'єднано в контрольні (КГ) та експериментальні (ЕГ) групи з урахуванням таких чинників: кількість осіб, середній показник успішності, рівні сформованості кожного компонента і готовності до професійної діяльності. На етапі вхідного контролю в майбутніх ОЗВ КГ та ЕГ були показники були практично однакові за значеннями. Учасники КГ навчалися за традиційними методиками. Підготовка майбутніх ОЗВ в ЕГ здійснювалася шляхом реалізації визначених педагогічних умов та структурно-функціональної моделі, з використанням оновленого змісту обраних дисциплін шляхом упровадження в навчальний процес авторського інтегративного навчально-методичного комплексу праксеологічних професійно зорієнтованих ситуативних завдань у тренінгу підготовки майбутніх ОЗВ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу. Розроблений комплекс складався з типових ситуаційних завдань, вирішення яких потребує від майбутніх ОЗВ вияву глибоких, системних професійних знань, тактичних вмінь і навичок керування підрозділами, здатності до антиципації, передбачає формування позитивної мотивації до професійної діяльності, фундаменталізацію спеціальних і психолого-педагогічних знань, опанування досвіду курсантів у здійсненні практичних професійних дій, спрямування самоосвітньої діяльності на опанування стратегіями раціоналізації професійних дій шляхом здійснення обов'язкової рефлексії та корекції власних дій, що вказує на одночасне формування всіх компонентів досліджуваної готовності та комплексну реалізацію виокремлених педагогічних умов дослідження. Використовувалися інноваційні форми і методи, окреслені в структурно-функціональній моделі.

На четвертому – *результативно-аналітичному* етапі (2016–2017 н.р.) – експериментально перевірено дієвість реалізації педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу; здійснено порівняльний аналіз результатів традиційного навчання майбутніх ОЗВ і реалізації визначених педагогічних умов. З метою аналізу результатів експериментального дослідження проводилося порівняння показників вхідного (ВК) і підсумкового (ПК) контролю за чотирма рівнями (високий – 5 балів, достатній – 4 бали, базовий – 3 бали і низький – 2 бали) і середнього значення (СЗ) сформованості кожного компонента та загалом готовності майбутніх ОЗВ до професійної діяльності, які навчалися в КГ та ЕГ.

Результативність формувального етапу експериментального дослідження підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу відображено в таблиці 1. Аналіз показників таблиці дає змогу зазначити, що:

– за показниками *високого* рівня в КГ відбулося зростання кількості майбутніх ОЗВ від 18,7 % до 21,9 % (на 3,2 %), а в ЕГ – від 18,4 % до 37,7 % (на 19,3 %), що на 16,2 % більше ніж у КГ;

– за показниками *достатнього* рівня кількість майбутніх ОЗВ в КГ зросла від 39,6 % до 42,7 % (на 3,1%), а в ЕГ – від 38,8 % до 44,9 % (на 6,1%), що на 3,0 % більше ніж у КГ;

– за показниками *базового* рівня в КГ відзначалося зменшення кількості майбутніх ОЗВ від 37,5 % до 35,4 % (на 2,1 %), а в ЕГ – від 37,7 % до 17,4 % (на 20,3 %), що на 18,1 % більше, ніж у курсантів КГ;

– за показниками *низького* рівня в КГ кількість курсантів зменшилася від 4,2 % до 0 % (на 4,2 %), а в ЕГ – від 5,1 % до 0 % (на 5,1), що на 0,9 % більше, ніж у майбутніх ОЗВ КГ;

– середнє значення в курсантів КГ змінилося від 3,7 до 3,9 (на 0,2 бала), а в ЕГ – від 3,7 до 4,2 (на 0,5 бала), що на 0,3 бала більше, ніж у майбутніх ОЗВ КГ.

Таблиця 1

Готовність майбутніх ОЗВ до професійної діяльності на етапах вхідного і підсумкового контролю

Група, етап контролю, кількість майбутніх ОЗВ	Рівні готовності майбутніх ОЗВ до професійної діяльності								Середнє значення (СЗ)
	Високий		Достатній		Базовий		Низький		
	КК	%	КК	%	КК	%	КК	%	
КГ-ВК-96 курс.	18	18,7	38	39,6	36	37,5	4	4,2	3,7
КГ-ПК-96 курс.	21	21,9	41	42,7	34	35,4	0	0	3,9
ЕГ-ВК-98 курс.	18	18,4	38	38,8	37	37,7	5	5,1	3,7
ЕГ-ПК-98 курс.	37	37,7	44	44,9	17	17,4	0	0	4,2

Достовірність результатів експериментально-дослідної роботи доведено методами математичної статистики шляхом визначення F-критерію Фішера. Достовірність отриманих результатів встановлено зіставленням показників емпіричного критерію Фішера для кожної категорії груп ($F_{emp-КГ}$) і ($F_{emp-ЕГ}$) з показниками теоретичного F-критерію (F_{krit}). За умови, коли число ступенів свободи перебуває в межах від 60 до 120 (в ЕГ це $98 - 1 = 97$, а в КГ – $96 - 1 = 95$), то показник F_{krit} для ЕГ має значення від 1,7 до 1,3.

Порівняльний аналіз емпіричного значення критерію Фішера для КГ із значенням 1,09, 1,17; 1,18; 1,28 для різних компонентів і загальних показників готовності майбутніх ОЗВ виходить за вказані межі. Для експериментальних груп F_{krit} перебуває в межах 1,7 – 1,3 з показниками 1,3; 1,32; 1,33, що підтверджує достовірність отриманих результатів.

Отже, результати, одержані в процесі експериментальної перевірки дієвості визначених педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу, свідчать про їхню ефективність і доцільність упровадження в освітній процес військових закладів вищої освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретико-методологічне узагальнення і нове вирішення актуальної наукової проблеми: підготовка майбутніх ОЗВ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу. Узагальнення результатів наукового пошуку дало підстави сформулювати такі **висновки**:

1. Здійснений аналіз законодавчої та наукової психолого-педагогічної і військової літератури надав змогу визначити теоретичні основи підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу: нормативно-правові документи, що регулюють загальні та специфічні засади державної політики в галузі освіти; спеціальні нормативно-правові документи, які визначають та конкретизують декларативні засади щодо професійної підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ; документи, які сприяють удосконаленню системи кадрової політики Збройних сил України; стандарт вищої освіти України галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» спеціальності 254 «Забезпечення військ (сил)» і освітньо-професійної програми підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ; загальнодидактичні основи освіти військовослужбовців; наукові доробки в напрямі висвітлення фундаментальних проблем професійної підготовки майбутніх офіцерів; дослідження, пов'язані з проблемою формування готовності до професійної діяльності, зокрема, готовності майбутніх офіцерів забезпечення військ до військової служби; основи професійної педагогіки, психології професій, адаптації особистості; напрацювання дослідників з проблем підготовки майбутніх військовослужбовців до професійної діяльності; військово-педагогічні розвідки в напрямі визначення умов формування в курсантів професійно значущих якостей шляхом застосування інноваційних методологічних і методичних підходів; засоби, методи, принципи праксеологічного підходу. Установлено, що праксеологічний підхід не використовувався в професійній підготовці майбутніх військовослужбовців.

Праксеологічний підхід ґрунтується на уявленні про правильну і раціонально організовану діяльність, яка впливає на вибір оптимальних і адекватних видів і форм професійної діяльності. У підготовці майбутніх офіцерів забезпечення військ цей підхід передбачає формування в них готовності до обґрунтованого прийняття раціональних рішень у вирішенні професійних завдань, коригування діяльності для успішного виконання службових функцій на основі свідомого вибору засобів, прийомів і методів роботи, забезпечення результативності праці в постійно мінливих умовах професійної військової діяльності в ситуаціях ризику і невизначеності, спонукають до аналізу причини можливих труднощів у майбутній професійній діяльності.

Реалізація праксеологічного підходу в професійній підготовці майбутніх офіцерів забезпечення військ спрямована на забезпечення освітнього процесу новими алгоритмами, прийомами, методами і технологіями навчання, які орієнтують суб'єктів освітньої діяльності на цілеспрямоване опанування професійними знаннями і вміннями, розвиток ініціативності, самостійності, здатності до творчого та критичного мислення, що сприятиме якісному та продуктивному виконанню професійної діяльності шляхом оволодіння прийомами її раціоналізації.

2. Конкретизовано сутність і зміст компонентів готовності до професійної діяльності як результату підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ на засадах праксеологічного підходу (мотиваційно-ціннісний, теоретико-змістовий, діяльнісно-праксеологічний, особистісно-вольовий) та вдосконалено критерії (наявність мотивів і ціннісних орієнтацій до опанування необхідною сукупністю знань, умінь і навичок, що забезпечать належний рівень готовності майбутніх офіцерів забезпечення військ до виконання професійної діяльності; вияв належного рівня знань, які детермінують теоретико-тактичну готовність майбутніх офіцерів забезпечення військ до вирішення професійних завдань; вияв майбутніми офіцерами забезпечення військ професійних умінь і навичок у процесі участі курсантів у змодельованих праксеологічних професійно зорієнтованих ситуативних завданнях під час навчання в закладах вищої освіти; емоційно-вольова стійкість та активність майбутніх офіцерів забезпечення військ у змодельованих нестандартних ситуаціях професійної військової діяльності), показників для їх визначення за чотирма рівнями: високим, достатнім, базовим, низьким.

3. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу: формування позитивної мотивації майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на основі аксіологізації практичного складника фахових дій; фундаменталізація знань майбутніх офіцерів забезпечення військ у процесі вирішення праксеологічних професійно зорієнтованих завдань; сприяння опануванню досвіду курсантів у здійсненні практичних професійних дій як складників раціональної діяльності офіцера забезпечення військ; спрямування самоосвітньої діяльності курсантів на опанування стратегіями раціоналізації професійних дій. Кожна з визначених педагогічних умов має внутрішні можливості, реалізацію яких здійснювали методами та засобами праксеологічного підходу (праксеологічна лекція, праксеологічні професійно зорієнтовані завдання тощо), і спрямовувалася на формування певного компонента готовності майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності. Комплексна реалізація визначених педагогічних умов дала змогу досягнути найкращих результатів експериментального дослідження.

Розроблено авторську структурно-функціональну модель підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу, яка розглядається як спеціально сконструйований

об'єкт у вигляді схеми, відображає в спрощеному вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки між складниками (мета, концептуальні наукові основи реалізації праксеологічного підходу, принципи, методи, форми, педагогічні умови, суб'єкти освітнього процесу, компоненти і рівні готовності майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності, результат).

4. Експериментальну перевірку дієвості педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу здійснено шляхом аналізу динаміки змін сформованості кожного компоненту і готовності курсантів до роботи за фахом за чотирма рівнями. Порівнювалися результати вхідного і підсумкового контролю, що надало можливість встановити кількість майбутніх офіцерів забезпечення військ контрольних та експериментальних груп, які мають високий, достатній, базовий і низький рівні готовності до професійної діяльності. Установлено, що в курсантів експериментальних груп на етапі підсумкового контролю були кращі результати сформованості готовності до професійної діяльності за всіма показниками. Виявлено зростання середнього значення готовності майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності в КГ – від 3,7 до 3,9 (на 0,2 бала), а в ЕГ – від 3,7 до 4,2 (на 0,5 бала), що на 0,3 бала більше, ніж у майбутніх офіцерів забезпечення військ, які навчалися в КГ. Отримані результати засвідчують дієвість реалізації запропонованих педагогічних умов і використання структурно-функціональної моделі. Застосування методів математичної статистики дало змогу довести вірогідність і достовірність отриманих результатів на основі визначення F-критерію Фішера. Порівняльний аналіз емпіричного значення критерію Фішера для КГ із значенням 1,09, 1,17; 1,18; 1,28 для різних компонентів і загальних показників готовності майбутніх офіцерів забезпечення військ виходить за межі 1,7 – 1,3, що є критичним показником (F_{krit}). Для експериментальних груп емпіричний показник F-критерію перебуває в цих межах з показниками 1,3; 1,32; 1,33, що підтверджує достовірність отриманих результатів.

Отже, підготовка майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу буде більш результативною, якщо освітній процес орієнтувати на реалізацію визначених педагогічних умов і розробленої структурно-функціональної моделі.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми професійної підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до роботи за фахом. Подальшого дослідження потребують методологічні розробки та апробація інноваційних методик на основі використання інших наукових підходів (аксіологічного, акмеологічного, синергетичного), що сприятиме вдосконаленню підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Шабалдак А. В. Нормативно-правове регулювання професійного навчання майбутніх офіцерів України. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*: зб. наук. праць. Херсон, 2015. Вип. 1 (12). С. 81–84.

2. Шабалдак А. В. Сущность и специфика реализации праксеологического подхода в подготовке курсантов военной академии к профессиональной деятельности. *Austrian Journal of Humanities and Social Sciences*. Vienna, 2016. № 11–12. P. 39–47.

3. Шабалдак А. Структурно-функціональна модель підготовки курсантів військової академії до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Сер.: педагогічні науки. Хмельницький, 2017. № 4 (11). С. 450–458.

4. Шабалдак А. В. Аналіз результатів експериментального дослідження підготовки офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. Запоріжжя: КПУ, 2017. Вип. № 56–57 (109–110). С. 442–448.

5. Шабалдак А. В. Компоненти, критерії, показники та рівні готовності курсантів військової академії до професійної діяльності на основі реалізації праксеологічного підходу. *Молодий вчений*: наук. журн. Херсон, 2017. № 2 (42). С. 563–567.

6. Шабалдак А. В. Педагогічні умови підготовки курсантів військової академії до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*: електрон. наук. фах. вид. Хмельницький, 2017. Вип. 3. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/visnik_3_2017_pdn.pdf.

7. Шабалдак А. В. Філософсько-методологічний аналіз праксеологічного підходу в контексті формування готовності майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. Київ: Гнозис, 2017. Вип. 21, кн. 3, т. III (77). С. 536–545.

8. Шабалдак А. В. Історико-ретроспективний аналіз етапів формування та розвитку військової підготовки студентів у військових закладах освіти України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. Запоріжжя: КПУ, 2018. Вип. № 58–59 (111–112). С. 34–40.

9. Шабалдак А. В. Концептуальні наукові основи реалізації праксеологічного підходу у підготовці курсантів до професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*: наук. журн. Одеса, 2018. № 3. С. 188–192.

Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Шабалдак А. В. Аналіз інноваційних підходів підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності. *Наукова дискусія: питання педагогіки та психології*: зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 2–3 груд. 2016 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2016. С. 103–106.

11. Шабалдак А. В. Загальний аналіз особливостей професійної діяльності майбутніх офіцерів як орієнтуючих векторів професійного становлення курсантів ВВНЗ. *Психологія і педагогіка в системі сучасного гуманітарного знання XXI*

століття: зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 9–10 груд. 2016 р.). Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2016. С. 77–80.

12. Шабалдак А. В. Особливості професійно-психологічної підготовки курсантів військової академії на засадах праксеологічного підходу. *Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної педагогіки та психології*: зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 24–25 черв. 2016 р.). Львів: ГО Львівська педагогічна спільнота, 2016. С. 88–92.

13. Шабалдак А. В. Дефінітивний аналіз поняття «готовність до професійної діяльності» у дослідженні підготовки курсантів військової академії на засадах праксеологічного підходу. *Inovativny Vyskum v Oblasti Vzdelavania a Socialnej Prace: Medzinarodna vedecko-prakticka konferencia* (Sladkovicovo, 10–11 marca 2017). Sladkovicovo, 2017. S. 171–173.

14. Шабалдак А. В. Деякі особливості побудови змісту вищої військової освіти України через призму праксеологічного підходу. *Innovations and Modern Technology in the Educational System: Contribution of Poland and Ukraine: proceedings of the International scientific and practical conference* (Sandomierz, May 5–6 2017). Sandomierz, 2017. P. 142–146.

15. Шабалдак А. В. Деякі особливості реалізації праксеологічного підходу як фундаментального методологічного орієнтира в підготовці курсантів військової академії до професійної діяльності. *Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі*: зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 31 берез. – 1 квіт. 2017 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2017. С. 73–76.

16. Шабалдак А. В. Перспективи застосування праксеологічного підходу у професійній підготовці курсантів військової академії. *Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування*: зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 22–23 груд. 2017 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2017. С. 95–96.

17. Шабалдак А. В. Урахування специфіки діяльності майбутніх офіцерів у контексті професійної підготовки курсантів. *Психологія і педагогіка на сучасному етапі розвитку наук: актуальні питання теорії і практики*: зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15–16 груд. 2017 р.). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2017. С. 123–126.

18. Шабалдак А. В. Організація експериментального дослідження підготовки курсантів військової академії до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу. *Макаренківська концепція підготовки вчителів у контексті вітчизняних та світових тенденцій розвитку педагогічної освіти*: матеріали XVII міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 13–14 берез. 2018 р.). Полтава, 2018. С. 183–184.

Опублікована праця, яка додатково відображає наукові результати дисертації

19. Шабалдак А. В. Реалізація праксеологічного підходу у професійній підготовці майбутніх офіцерів забезпечення військ: метод. реком. для викл. Тернопіль: Вектор, 2018. 44 с.

АНОТАЦІЇ

Шабалдак А. В. Підготовка майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2019.

У дисертації проаналізовано дослідженість проблеми підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності в теорії та практиці професійної освіти. Експериментально доведено результативність реалізації педагогічних умов (формування позитивної мотивації майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на основі аксіологізації практичного складника фахових дій; фундаменталізація знань майбутніх офіцерів забезпечення військ у процесі вирішення праксеологічних професійно зорієнтованих завдань; сприяння опануванню досвіду курсантів у здійсненні практичних професійних дій як складників раціональної діяльності офіцера забезпечення військ; спрямування самоосвітньої діяльності курсантів на опанування стратегіями раціоналізації професійних дій) та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх офіцерів забезпечення військ до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу.

Ключові слова: майбутні офіцери забезпечення військ, професійна підготовка, праксеологічний підхід, готовність до професійної діяльності, компоненти, критерії, педагогічні умови, модель.

Шабалдак А. В. Подготовка будущих офицеров обеспечения войск к профессиональной деятельности на основе праксеологического подхода. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2019.

В диссертации проанализирована исследованность проблемы подготовки будущих офицеров обеспечения войск к профессиональной деятельности в теории и практике профессионального образования. Экспериментально проверена результативность реализации педагогических условий (формирование положительной мотивации будущих офицеров обеспечения войск к профессиональной деятельности на основе аксиологизации практической составляющей профессиональных действий; фундаментализация знаний будущих офицеров обеспечения войск в процессе решения праксеологических профессионально ориентированных задач, содействие освоению опыта курсантов в осуществлении практических профессиональных действий как составляющих рациональной деятельности офицера обеспечения войск; направление самообразовательной деятельности курсантов на овладение стратегиями рационализации профессиональных действий) и структурно-функциональная

модель подготовки будущих офицеров обеспечения войск к профессиональной деятельности на основе праксеологического подхода.

Ключевые слова: будущие офицеры обеспечения войск, профессиональная подготовка, праксеологический подход, готовность к профессиональной деятельности, компоненты, критерии, педагогические условия, модель.

Shabaldak A. V. Training of the Future Supply Officers to Professional Activity Based on the Principles of Praxeological Approach. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 «Theory and Methods of Vocational Training». – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2019.

The dissertation deals with the problem of improvement of professional training of the future supply officers to professional activity based on the principles of praxeological approach that provides the formation of their readiness for professional activity.

The components of readiness of the future supply officers for professional activity are determined the following: motivational-valuable, theoretical-substantive, activity-praxeological, personally-volitional. The criteria to each component are: the presence of motives and target orientations to assessment the necessary set of knowledge, abilities and skills that will provide the proper level of readiness of the future supply officers for professional military activity; revealing the appropriate level of knowledge that determines theoretical-tactical readiness of the future supply officers for solving professional tasks; manifestation by the future supply officers professional abilities and skills in the process of participation in simulated praxeological professionally oriented situational tasks during the study; emotional-volitional stability and activity of the future supply officers in simulated non-standard situations of professional military activity. The formation of each component has been determined by four levels: high, sufficient, basic, low.

The pedagogical conditions, which are directed at the formation of certain component of readiness of the future supply officers for professional activity have been determined: formation of positive motivation of the future supply officers to professional activity based on the axiology of the practical component of professional activities; fundamentalization of knowledge of the future supply officers in the process of solving praxeological professionally oriented tasks; facilitation in mastering the experience of cadets in the implementation of practical professional actions as part of rational activity of the supply officer; directing of cadets' self-education activity to mastering the strategies of rationalizing professional actions.

The author's variant of structural-functional model of training of the future supply officers to professional activity based on the principles of praxeological approach that is considered as a specially constructed object in the form of a scheme, displays in simplified form the structure, properties, interconnections between the components (purpose, conceptual scientific basis of realization praxeological approach, principles,

methods, forms, pedagogical conditions, participants of educational process, components and levels of readiness of the future supply officers for professional activity, results) have been developed. All structural parts of the author's structural-functional model are interdependent and interconnected.

The experimental research has been conducted in four stages: theoretical-organizational, diagnostic-ascertained, activity-forming, resulting-analytical. For the analysis of the results of the experimental research we compared the state of readiness of the future supply officers for professional activity who studied in control and experimental groups, and the dynamic of changes on the stages of input and final control.

The reliability of experimental research results have been verified through the use of mathematical statistics methods by defining Fisher's criterion. The comparative analysis of empirical value of Fisher's criterion for control groups with the values of 1,09, 1,17, 1,18, 1,28 for different components and general indicators of readiness of the future supply officers goes beyond the prescribed limits. For experimental groups F_{krit} it is in the range of 1,7 – 1,3 with the indicators of 1,3; 1,32; 1,33 and it confirms the reliability of the obtained results.

Key words: future supply officers, professional training, praxeological approach, readiness for professional activity, components, criteria, pedagogical conditions, model.

Підписано до друку 07.05.2019 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 347.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.